

Практична робота №4 Небезпеки соціального походження

План:

1. Екстремальні ситуації криміногенного характеру.
 - 1.1. Шкідливі звички (алкоголь, наркоманія, проституція, тютюнокуріння).
 - 1.2. Правові та технічні основи самозахисту.
 - 1.3. Загальні засади самозахисту (насильство, гвалтування, інцест).
2. Соціально-психологічні небезпеки.
 - 2.1. Натовп і паніка.
 - 2.2. Суїцид.
 - 2.3. Соціальні хвороби (венеричні захворювання, ВІЛ, туберкульоз тощо).
3. Соціально-політичні небезпеки.
 - 3.1. Тероризм.
 - 3.2. Соціально-політичні конфлікти та війни.
4. Небезпеки в інформаційній сфері (інформаційна війна, прийоми маніпуляції, конфліктологія).
5. Небезпеки в духовній сфері.

Теоретичні відомості

Соціальні небезпеки – небезпеки, спричинені низьким духовним та культурним рівнем населення: бродяжництво, проституція, алкоголізм, злочинність тощо.

Джерелом цих небезпек є :

- незадовільний матеріальний рівень;
- неналежні умови проживання;
- повстання, революції, страйки;
- конфліктні ситуації на міжнаціональному, етнічному, расовому чи релігійному ґрунті.

Соціальна безпека – це стан захищеності соціальних інтересів особи, суспільства, держави від впливу загроз національній безпеці.

Складовими соціальної безпеки є:

- соціальна безпека людини,
- соціальна безпека суспільства,
- соціальна безпека держави.

Соціальна безпека людини включає якість життя (охорону здоров'я, харчування, одяг, житло, сім'ю, освіту, культуру та мистецтво, вільне пересування та доступ до інформації, дозвілля, комунікації та зв'язок) та рівень життя (прожитковий мінімум, заробітна плата, доходи та витрати населення, зростання цін, заборгованість з заробітної платні).

Соціальна безпека суспільства враховує гендерну політику, боротьбу з бідністю, етно-національні відносини, запобігання та вирішення трудових конфліктів, соціальне страхування, соціальне середовище.

Соціальна безпека держави - це екологічна безпека, епідеміологічна безпека, демографічна ситуація, соціальне партнерство, зайнятість і ринок праці, безробіття.

Небезпеки соціально-політичного походження умовно можна поділити на:

- соціально-політичні небезпеки (війни, конфлікти, тероризм);
- криміногенні небезпеки (шантаж, розбій, зґвалтування тощо);
- соціально-психологічні небезпеки (натовп, паніка, суїцид);
- шкідливі звички (алкоголь, наркоманія, тютюнокуріння тощо).

Соціально-політичні небезпеки виникають у разі соціально-політичних конфліктів. Джерелами конфліктів є:

- соціальна нерівність, яка існує у суспільстві;
- система розподілу таких цінностей, як влада, соціальний престиж, матеріальні блага, освіта.

Конфлікт – зіткнення протилежних інтересів, поглядів, гостра суперечка, ускладнення, боротьба сторін, що ворогують, різного рівня та складу учасників.

Конфлікт передбачає усвідомлення протиріччя і суб'єктивну реакцію на нього. Якщо конфлікт виникає в суспільстві, то це суспільний конфлікт. Будь-який соціальний конфлікт, набуваючи значних масштабів, об'єктивно стає соціально-політичним. Політичні інститути, організації, рухи, втягуючись у конфлікт, активно обстоюють певні соціально-економічні інтереси. Конфлікти, що відбуваються в різних сферах, набувають політичної значущості, якщо вони зачіпають міжнародні, класові, міжетнічні, міжнаціональні, релігійні, демографічні та інші відносини.

Соціально-політичний конфлікт використовується, коли трапляються великомасштабні зіткнення всередині держав (громадянська війна, страйки), та між державами (війни, партизанські рухи).

Суб'єктами соціально-політичного конфлікту стають люди, які усвідомили протиріччя і обрали як спосіб його вирішення зіткнення, боротьбу, суперництво. Подібний спосіб вирішення протиріччя здебільшого стає неминучим тоді, коли зачіпає інтереси й цінності взаємодіючих груп, коли має місце відверте зазіхання на ресурси, територію з боку індивіда, групи, держави (коли йдеться про міжнародний конфлікт).

Суб'єктами конфліктів можуть виступати:

- окремі люди, групи, організовані в соціальні, політичні, економічні та інші структури;
- об'єднання, які виникають у вигляді політизованих соціальних груп, економічних і політичних груп тиску, кримінальних груп, які домагаються певних цілей.

Помітне місце нині посідає один із різновидів соціального конфлікту - міжетнічний, пов'язаний із суперечностями, що виникають між націями. Особливої гостроти він набув у країнах, які зазнали краху форми державного устрою (СРСР, Югославія).

Існує дві форми перебігу конфліктів:

- відкрита – відверте протистояння, зіткнення, боротьба;
- закрита, або латентна, при якій відвертого протистояння нема, але точиться невидима боротьба.

Досить часто після завершення конфлікту виникає ще один етап - *постконфліктний синдром*, який характеризується напруженням у відносинах сторін, які щойно конфліктували. Постконфліктний синдром у разі загострення може започаткувати новий конфлікт. Це ми спостерігали на прикладах перманентного близькосхідного конфлікту, конфліктів у Північній Ірландії, Іспанії та ін.

Війна – збройна боротьба між державами або соціальними, етнічними та іншими спільнотами.

Терор (*тероризм*) (лат. – *страх, жах*) -

1) це форма політичного екстремізму, застосування чи загроза застосування найжорсткіших методів насилля, у тому числі фізичне знищення людей, залякування урядів та населення з метою досягнення певних цілей;

2) насильницькі дії (переслідування, захоплення заручників, убивства тощо) із метою залякування, знищення політичних суперників і конкурентів, нав'язування певної лінії поведінки;

3) суспільно небезпечна діяльність, яка полягає в свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій із метою досягнення злочинних цілей (ст.1 Закону України „Про боротьбу з тероризмом” від 20 березня 2003р № 638 - IV).

Розрізняють такі види терору:

- індивідуальний;
- груповий (дії екстремістських політичних угруповань);
- державний (репресії диктаторських і тоталітарних режимів);
- міжнародний.

Терористичний акт - злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу України.

Найбільш поширеними в світі терористичними актами є:

- напади на державні або промислові об'єкти, які призводять до матеріальних збитків, а також є ефективним засобом залякування та демонстрації сили;

- захоплення державних установ або посольств (супроводжується захопленням заручників, що викликає серйозний громадський резонанс);

- захоплення літаків або інших транспортних засобів (політична мотивація - звільнення з тюрми товаришів по партії; кримінальна мотивація - вимога викупу);

- насильницькі дії проти особистості жертви (для залякування або в пропагандистських цілях);

- викрадення (з метою політичного шантажу для досягнення певних політичних поступок або звільнення в'язнів, форма самофінансування);
- політичні вбивства (один із найбільш радикальних засобів ведення терористичної боротьби; убивства, в розумінні терористів, повинні звільнити народ від тиранів);
- вибухи або масові вбивства (розраховані на психологічний ефект, страх та невпевненість людей).

Проституція – вступ людей у безладні статеві стосунки за матеріальну винагороду.

Інцест – сексуальні або насильницькі дії з боку родичів.

Насильство, гвалтування стається за умови існування чотирьох чинників:

місце – частина простору, яка сприяє ситуації (відлюдні місця, темні провулки, ліфти, дачі тощо);

агресор – люди зі специфічним світоглядом; це, як правило, люди з психопатологічними, біологічними, психосамотичними відхиленнями, нестійкою психікою;

жертва - людина, яка своєю присутністю, індивідуальними особливостями вербально і невербально, свідомо чи несвідомо провокує агресію;

обставини – чинники, що провокують неконтрольовану небезпечну поведінку, загострюють і оголюють інстинкти.

Крадіжка – таємне заволодіння чужим майном.

Грабіж – відкрите заволодіння чужим майном із насильством чи без нього, небезпечне для життя та здоров'я потерпілого.

Шантаж – [фр. chantage, лат. cantare - вимагання]. Погроза розголошення компрометуючих відомостей із метою одержання певних вигод.

Розбій – напад із метою заволодіння майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя і здоров'я жертви, або загрозою такого насильства.

Шахрайство – заволодіння особистим майном громадян або придбання права власності шляхом обману чи зловживання довірою.

Засоби самозахисту:

найдоступнішими засобами самозахисту, для яких не потрібний спеціальний дозвіл, є:

- газові балончики (аерозольні);

- кишенькова сирена;

засобами самозахисту, на носіння яких потрібно мати дозвіл правоохоронних органів, є:

- холодна зброя;

- газовий пістолет;

- вогнепальна зброя.

Кожний засіб захисту має вимоги щодо зберігання і використання. Наприклад, щоб попередити неприємності з газовими балончиками, необхідно дотримуватися таких *правил*:

1. Зберігати їх у спеціальному місці, недосяжному для сторонніх, дітей, домашніх тварин.

2. Дотримуватися терміну й умов зберігання (не нагрівати, не розбирати, не деформувати корпус).

3. Зберігати в такому положенні, в якому балончик буде доступним для екстреного використання (у зручному місці, на рівні робочого положення руки тощо).

4. Уміти користуватися газовим балончиком, навчитися швидко його діставати (потренуватися виймати його і розпилювати вміст).

5. Пам'ятати про власну безпеку під час користування балончиком (вчасно набрати повітря і не дихати).

Суїцид – самовбивство, самогубство, акт позбавлення себе життя, при якому людина діє цілеспрямовано, усвідомлено.

Алкоголізм – страшна хвороба, яка виникає внаслідок неодноразового прийняття алкоголю та виникнення залежності від нього. Через надмірне вживання алкоголю в Україні стається 20% побутового, 46% вуличного травматизму та 72,5% дорожньо-транспортних пригод.

Наркоманія – захворювання, що характеризується наркозалежністю, при цьому вражаються внутрішні органи, виникають неврологічні та психічні розлади, настає виснаження організму.

Деструктивний культ – це релігійна або містична організація, діяльність якої супроводжується порушенням громадської безпеки та порядку, ушкодженням здоров'я і моральності населення.

Тоталітарний культ – це релігійна або містична організація, яка характеризується необмеженою владою духовних лідерів, жорстокою дисципліною, сильним впливом на психіку adeptів, релігійним фанатизмом та екстремізмом.

Апокаліптичні культу – різновид тоталітарного угруповання, де сповідують масове насильство як законний спосіб прискорення "божого суду" над невірними.

Методи, які застосовують псевдорелігійні секти для підкорення людей своїм цілям:

- *психологічна обробка особи*, що може призвести навіть до незворотних змін у світосприйнятті людини, його соціальній орієнтації;

- *феномен віри*, тобто здатність сприймати будь-яку інформацію як достовірну, без сумнівів та логічного аналізу;

- *залежність від наставника*, яка виникає після декількох сеансів і не припиняється, якщо наставник (гіпнотизер) не дасть установки.

Інформаційно-психологічна безпека – стан захищеності окремих осіб чи груп осіб від негативних інформаційно-психологічних впливів та пов'язаних із цим інтересів особи, суспільства, держави в інформаційному середовищі.

Спеціальні засоби впливу – технічні і програмні засоби, що використовують із метою негативного інформаційно-психологічного впливу на людину чи групу людей.

Спеціальні методи впливу – послідовність прийомів впливу на психіку людини, використання яких призводить до негативних наслідків для особистості, суспільства, держави.

Завдання для практичної роботи

Завдання №1

Розгляньте запропоновану ситуацію і дайте відповіді на питання. При обговоренні рекомендується апелювати до Конституції України, Конвенції ООН про права дитини, Кримінального та адміністративного кодексів України, нормативних актів з охорони праці:

Варіант 1, 9, 17

Петру 14 років. Мати виїхала за кордон на заробітки і зникла. Батько її, не має постійної роботи, час від часу працює у фермера. До цього фермера віддав на роботу і Петра. Гроші за роботу Петра отримував батько. Школу підліток не відвідує, бо восени багато роботи на фермі, а взимку відсутні теплі речі.

Обговорити наступні питання:

1. Чи є конкретна ситуація порушенням прав дитини і яких саме?
2. Яку відповідальність несе батько та фермер у цій ситуації?
3. Як потрібно діяти дитині в цій ситуації? Які вона має права згідно законодавства України?
4. Які умови роботодавець має забезпечити підлітку, беручи його на роботу?

Варіант 2, 10, 18

П'ятеро учнів молодших класів потрапили до реанімації. Вийшовши на перерві з їдальні, вони потрапили у нібито безневинну хмаринку пилу, що виявився слезоточивим газом з балончика. Це, заради забави, зробив десятикласник Ігор. Балончик він поцупив у мами з сумки. Газом він ні в кого спеціально не цілювався, а просто хотів випробувати новинку.

Розгляньте ситуацію та дайте відповіді на наступні питання:

1. Що потрібно робити, коли в очі бризнули газом з балончика?
2. Яку відповідальність у цьому випадку несе учень та його батьки?
3. Із якого віку за законом дозволяється користуватися газовим балончиком?
4. Якою, на вашу думку, має бути реакція директора школи?

Варіант 3, 11, 19

Олег і Олеся вирішили одружитися відразу після закінчення школи. На першому курсі університету, через п'ять місяців після офіційної реєстрації шлюбу, у них народилась донька Оксанка. Однак життя молодих не склалось. Олег часто запитував у Олесі, чи це його донька, підвищував голос, навіть одного разу вдарив. Олеся плакала, нервувала, у неї зникло молоко. Оксана часто хворіла, була блідою і худенькою. Через дев'ять місяців Олег вирішив розірвати шлюб.

Обговорити наступні питання:

1. Чи забезпечені нормальні психологічні умови Оксанці та Олесі?
2. Чи ця ситуація порушує права дитини, людини?
3. Які права має жінка в Україні в зв'язку з народженням дитини?
4. Як потрібно аргументовано відповісти Олегу на його запитання про батьківство?

Варіант 4, 12, 20

На вечірці Вам запропонували приєднатися до компанії та покурити сигарету з наркотиком. Вас переконують, що це дуже приємно, безпечно, що залежність не виникає, це тільки один раз. Говорять, що ви протиставляєте себе колективу.

Обговорити ситуацію та дати відповідь на наступні питання:

1. Які аргументи необхідно навести у відповідь?
2. Яку відповідальність несуть особи, що пропонують Вам наркотики?
3. Оцініть наслідки "однієї спроби"?
4. Перерахуйте злочини, пов'язані з наркотиками.

Варіант 5, 13, 21

Один молодий хлопець, що вважає себе інтелігентною людиною, бо має два диплома про вищу гуманітарну освіту, зізнався, що збирається бити свою майбутню дружину. Не тому, що він схильний до садизму, а з виховною метою. Зрештою його батько теж іноді бив матір, а сім'я була міцна і дружня.

Обговорити наступні питання:

1. Як впливають стереотипи щодо домашнього насильства на окремих людей?
2. Яку відповідальність несуть чоловіки за відповідні дії в сім'ї?
3. Якою має бути стратегія, щодо подолання домашнього насильства?
4. Якою має бути поведінка жінки у цій ситуації?

Варіант 6, 14, 22

Однією багатодітною сім'єю було усиновлено з інтернату 10 дітей, яких використовували для роботи в «копанках» у нічний час. На Донеччині існують так звані сімейні шахти, які викопують на присадибних ділянках і в підвалах. Саме там працюють усі члени сім'ї, у тому числі – й діти.

Обговорити наступні питання:

1. Назвіть небезпечні та шкідливі чинники роботи у таких шахтах для дітей.
2. Які органи влади мають відстежувати подальшу долю усиновлених дітей?
3. Напишіть ознаки трудового виховання й експлуатації праці.
4. Які конвенції, рекомендації спрямовані на обмеження використання дитячої праці, забезпечення охорони дитячої праці, встановлення вікових обмежень у залученні дітей до праці?

Варіант 7, 15, 23

Ви з другом уболіваєте за різні футбольні команди. Під час обговорення останніх футбольних матчів між вами відбулася сварка, тому що кожен категорично наполягав на тому, що саме його команда є кращою.

Обговорити ситуацію та дати відповідь на наступні питання:

1. Як можна уникнути конфлікту в цій ситуації?
2. Записати негативні наслідки конфлікту.
3. Визначити тип цього конфлікту?
4. Чи може конфлікт мати позитивні наслідки і якщо так, то які?

Варіант 8, 16, 24

На початку літа Олена познайомилася з молодого паром. Вони були шикарною одягнені, їздили на гарній машині. Олена зустрілася з ними на дискотеці. Люда і Вадим підійшли до неї, розговорилися, пригостили Олену випивкою, цигарками. Під ранок усі пішли до нових знайомих. Олену вразила їхня шикарна квартира. Вона дуже втомилася і, коли прилягла на диван, відразу відключилася. Коли прокинулася, вже було темно. Кімната була інша - обшарпані стіни, стеля, що потекла. Тут стояв дим, сиділо троє чоловіків, дивилися на Олену, щось говорили - вона нічого не розуміла. Спробувала піти, її не випустили... Той вечір закінчився не скоро - вони твалтували Олену, вона знепритомніла. Коли прокинулася, побачила своїх знайомих Люду і Вадима. Вони пояснили, що тепер вона належить їм і вони робитимуть з нею все, що вважають за потрібне. Олену чимось напоїли і перевезли в інше місто. Щодня повторювалося одне і те ж: - приїжджали нові чоловіки, її били, твалтували. Кілька разів вона помічала, що в кімнату заходив чоловік із відеокамером. Він голосно говорив: «Можеш передати привіт своїй матері», - і сміявся. Одного разу її «господарі» не замкнули двері й Олені вдалося вирватися на волю.

Обговорити ситуацію та дати відповідь на наступні питання:

1. Які помилки в поведінці Олени спровокували цю ситуацію?
2. Назвіть статті Кримінального кодексу, які порушені в цій ситуації?
3. Яку відповідальність несуть Люда та Вадим у цій ситуації?
4. Назвіть Всеукраїнські громадські організації та організації в Житомирській області, що надають допомогу жінкам у подібних ситуаціях.

Завдання №2

Провести дискусію на одну із запропонованих тем:

1. Чи потрібен Україні Закон "Про зброю"?

На сьогодні зброю має приблизно 1 млн. осіб – більше 2% населення України. Формально ситуація не виглядає небезпечною. Проте існують тенденції, котрі вказують на зростання потенційної небезпеки протиправного використання зброї. Наприклад, реальне насильство в індустрії розваг було замінено в свідомості людей перебігом гри, що ніякої відповідальності не несе.

2. Трудова міграція: дві точки зору.

Основними причинами виїзду трудових мігрантів є відсутність роботи в регіоні (19%) та бажання заробити гроші (28%), у тому числі для навчання дітей (86%), виплати боргів (59%).

3. Слабоалкогольні напої - крок до алкоголізму.

За даними ВООЗ Україна в 2007 році займає перше місце за рівнем уживання алкогольних напоїв підлітками. Кожен із опитуваних хоча б один раз на місяць вживає алкогольні напої.

4. Торгівля людьми: міф чи реальність?

Тільки в 2006 році органи внутрішніх справ порушили 376 кримінальних справ за фактом торгівлі людьми. Однак, із 86 торговців людьми 47 отримали лише умовне покарання. У 2007 році Кабінет Міністрів України видав постанову "Про затвердження Державної програми протидії торгівлі людьми на період до 2010 року" (№410).

5. Чи може Україна стати вільною від фактів тілесних покарань дітей?

Відомо, що дитина в майбутньому відтворює ту модель поведінки, з якою вона мала справу в дитинстві. Фізичне насильство потім стає нормою в житті. Крім того, у частини дітей, до котрих застосовували методи покарання, спостерігається занижена самооцінка, неактивна життєва позиція, в інших – підвищений рівень агресії, перш за все, стосовно до слабших. Необхідно зазначити, що дві третини опитаних у 2006 році інститутом соціальних досліджень України зазначили, що тілесні покарання застосовувались до них досить часто, коли вони були дітьми.

6. Суїцид в Україні.

У світі кожні 20 секунд одна людина скоює самогубство, а кожні 2 секунди хтось намагається звести рахунок із життям. Опитування, проведені в різних країнах світу, показують, що до 80% підлітків періодично замислюються про те, щоб здійснити самогубство. Як правило, випадки самогубства збігаються з віковими кризами, у першу чергу, із кризою перехідного віку (13-18 років) і кризою середини віку (33 - 36 років). У цей час різко змінюється структура свідомості, інакше оцінюються вчинки й досягнення, соціальний статус і особисті якості.

МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ В НЕБЕЗПЕЧНИХ СИТУАЦІЯХ СОЦІАЛЬНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Основні рекомендації щодо забезпечення безпеки особистого майна:

1. Постійно тримайте закритими двері квартири, будинку, гаража, хвіртку та ворота у дворі, а за вашої відсутності - вікна, кватирки, двері балконів і терас.
2. Застосовуйте технічні засоби: сигнальні пристрої, охоронні жалюзі, ставні.
3. Не залишайте ключі в замковому отворі та не ховайте їх у місця, доступні для сторонніх людей.
4. Не залишайте в квартирі малознайомих людей.
5. Якщо відкриваєте двері незнайомому, залишайте ланцюжок накинутим.
6. Вимагайте від службовців показати посвідчення.
7. Ні за яких обставин не впускайте незнайомця в квартиру.
8. У разі необхідності викликайте поліцію за телефоном 102.
9. За тривалої відсутності:
 - не потрібно розголошувати відомості про свою відпустку чи намір залишити квартиру на тривалий час;
 - нагляд за своєю квартирою чи будинком необхідно довірити родичам, друзям чи сусідам, з якими ви знаходитесь у добрих стосунках;
 - зверніть увагу, щоб поштову кореспонденцію не доставляли або щоб її щоденно забирали сусіди;
 - надійним захистом є встановлення вимикача з годинниковим механізмом, який би вмикав час від часу світло з нерегульованим інтервалом;
 - цінні речі треба помістити в надійне місце, з якого вони не можуть бути викрадені.

Модель поведінки на темній вулиці

1. Обирайте маршрут додому не короткий, а безпечний.
2. Віддавайте перевагу освітленим вулицям, уникайте темних провулків та інших небезпечних місць.
3. Досконало вивчіть кілька маршрутів додому, знайте про «острівки безпеки» на своєму шляху, де ви зможете дістати допомогу (відділення поліції, нічний магазин, стоянка, що охороняється, тощо).
4. Повертаючись додому темною дорогою, попередьте телефонним дзвінком рідних про ваш прихід.
5. Краще повертатися додому не самому, а з кимсь із товаришів.
6. Якщо вам треба йти додому пізно, одягніться зручно і невибагливо, намагайтеся не мати при собі цінних речей, не йдіть темною вулицею в навушниках плеєра.

7. Якщо побачите попереду групу молодих людей, краще перейдіть на інший бік вулиці або тримайтеся ближче до перехожих.

8. Бажано мати з собою засоби самозахисту: кишенькову сирену або газовий балончик (при цьому ними треба вміти користуватися!).

9. Якщо зіткнення не вдалося уникнути, не намагайтеся суперечити групі, краще віддайте гроші чи коштовності. Життя і здоров'я дорожчі! Модель поведінки у випадку бійки:

1. Намагайтесь усіляко уникнути зіткнення.

2. У разі неминучого конфлікту вмійте прогнозувати події на 2 - 3 хвилини наперед, тримайте голову «холодною».

3. Поводьтесь не з викликом, а гідно, холонокровно. Визначте можливі шляхи для відступу.

4. Не дайте себе залякати, навпаки, розмовляйте з хуліганами «їхньою мовою», використовуючи їхній сленг. Не дозволяйте нападникам підійти до вас ззаду або оточити.

5. Не дайте напасти на вас першими. Якщо бійка неминуча, намагайтесь випередити противника: ударити в ніс, пах, гомілки, по пальцях ніг (головне-уміти це зробити). Краще, якщо Ви «знешкодите» лідера групи.

6. Користуйтесь будь-якими підручними засобами (наприклад, одна жінка приголомшила грабіжника, виливши на нього молоко з пакета).

7. Пам'ятайте, що вулична бійка — це бій без правил.

8. Якщо ви не сам, а з дівчиною, намагайтесь дати їй можливість утекти, щоб вона поклікала на допомогу, зателефонувала в поліцію.

9. Найголовніше - за будь-якої умови спробуйте, втекти від нападників.

Одному не можна впоратися зі зграєю хуліганів, які найчастіше перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Захищайте своє життя!

Модель поведінки в місцях, великого скупчення людей

1. Якщо організатори не забезпечили заходів щодо підтримки громадського порядку, краще брати участь у цьому дійстві в якості спостерігача.

2. За перших ознак некерованості натовпу, початку конфлікту, наявності значної кількості сп'янілих людей, довго не затримуючись, залишайте натовп.

3. Якщо ви опинились у натовпі, який рухається, дотримуйтесь загальної швидкості руху, не штовхайтесь, не напірайте на тих, хто йде попереду. Не провокуйте конфлікти непристойними словами, фразами.

4. Під час сильної тисняви тримайтеся подалі від предметів, що виступають, скляних вітрин, огорож, турнікетів. Свої речі притискайте до себе.

5. Якщо ви впали, не думайте про свій одяг, намагайтесь захистити голову, живіт. Згрупуйтесь і швидко випряміться за напрямком руху людей.

6. Якщо вас зупинить поліцейський патруль, не грубіть, не намагайтеся втекти, а виконуйте його вимоги і поведіться спокійно; бажано мати при собі документи (паспорт).

7. У разі будь-яких провокацій (вибухах, пострілах, бійках) зберігайте спокій, намагайтеся вийти з натовпу, не піддавайтеся загальному настрою, паніці, заспокойте тих, хто поруч.

Моделі поведінки під час терористичних актів

1. Намагайтесь бути розважливими, спокійними, по можливості миролюбними, не піддавайте себе зайвому ризику.

2. Якщо злочинці перебувають у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, то намагайтесь максимально обмежити всілякі контакти з ними, оскільки їхні дії можуть бути непередбаченими.

3. Не посилюйте агресивність злочинців непокорю, лайкою, зайвим опором, оскільки перевага сил у таких випадках складається не на Вашу користь.

4. Виконуйте вимоги терористів, не створюючи конфліктних ситуацій, запитуйте дозволу на будь-які переміщення, а також сходити до туалету, відкрити сумочку і т. д..

5. Уникайте будь-яких дискусій, особливо політичних, зі злочинцями, будьте насамперед уважними слухачами.

6. За першої ж нагоди намагайтесь повідомити про своє місцезнаходження рідних чи в поліцію.

7. Зберігайте свою гідність і нічого не просіть, намагайтесь з'їдати все, що дають, незважаючи на те, що їжа може бути вкрай непривабливою.

8. Якщо ви тривалий час перебуваєте разом зі злочинцями, намагайтесь встановити з ними контакт, викликати гуманні почуття і завести розмову, не наводячи їх на думку, що Ви хочете про щось довідатися.

9. Намагайтесь запам'ятовувати будь-яку інформацію (вік, зріст, голос, манеру розмовляти, звички тощо) про злочинців, яка в майбутньому допоможе встановити їхнє місцезнаходження.

10. Не дозволяйте собі занепадати духом, використовуйте будь-яку можливість поговорити із самим собою про свої надії і бажання, проблеми, що трапляються в житті, намагайтесь заспокоюватись і розслаблюватись за допомогою медитації, читайте різні тексти, виконуйте вправи для розуму, намагайтесь згадати вірша - усе це є найефективнішим захистом від апатії і депресії.

11. Уважно стежте за поведінкою злочинців і їхніми намірами, будьте готові рятуватись втечею, якщо абсолютно впевнені в безпечності такої спроби.

12. Намагайтесь віднайти найбільш безпечне місце в приміщенні, де вас утримують і де можна було б захиститися під час його штурму терористів, у

разі відсутності такого місця падайте на підлогу при будь-якому шумі або стрілянині.

13. При застосуванні спеціальними підрозділами сльозоточивого газу дихайте через мокру тканину, швидко й часто моргайте, викликаючи сльози.

14. Під час штурму ні в якому разі не беріть зброї терористів, щоб не постраждати від штурмовиків, які не мають змоги розрізнити, хто терорист, а хто заручник, і стріляють по озброєних людях.

15. При звільненні виходьте якомога швидше, речі залишайте там, де вони лежать, оскільки там можливі вибух або пожежа, беззастережно виконуйте команди групи захоплення.

Ознаки поштового тероризму

1. Доставка поштових відправлень невстановленим способом або просто підкидання, про що свідчить відсутність поштових марок, штемпелів.

2. Незнайомий для вас відправник пошти.

3. Наявність грифів "особисто в руки", "вручити особисто", "таємно".

4. Незвичні вага, форма або розміри поштових відправлень або їх явно саморобне упакування.

5. Маслянисті плями або специфічний запах відправлення, виявлення в ньому на дотик сторонніх предметів (порошку, дроту, інших твердих предметів).

6. Надмірне використання засобів скріплення за допомогою липкої стрічки, багаторазового обв'язування шнуром тощо.

Рекомендації як уникнути шахрайства:

1. Не користуйтеся послугами незнайомих осіб для придбання дефіцитних товарів, вирішення питань прописки, отримання житла, встановлення телефону та ін..

2. Не купуйте в незнайомих осіб коштовних речей, виробів із дорогоцінних металів, облігацій тощо.

3. Не грайте, особливо на вулиці та в парках, в азартні ігри, не погоджуйтесь на ворожіння і т.п.;

4. Уважно перевіряйте через ланцюжок на дверях документи у всіх "посадових осіб", які прийшли до вас взяти податок, провести обшук, зібрати гроші на благодійні акції тощо.

Комплекс причин, що може породити тероризм в Україні, досить різноманітний і включає:

1. Глибинні суперечності в економічній сфері, що зумовлені об'єктивними труднощами переходу до ринку, а також суб'єктивним несприйняттям певними частинами населення нових економічних відносин або засобів переходу до них.

2. Існуючий рівень соціальної диференціації громадян (критичний показник співвідношення доходу 10% найбагатших до 10% найбідніших громадян України вдвічі перевищує світові стандарти, населення, яке перебуває за межею бідності, сягає 60 відсотків (критичним вважається 10%), з яких, за даними деяких соціологічних досліджень, близько 20% схвалюють нові економічні відносини, приблизно 30% залишилися люмпенізованими і 40-53% - на роздоріжжі.

3. Відносно високий показник зареєстрованого і прихованого безробіття (4,1%).

4. Недостатня ефективність роботи державного апарату і правоохоронних органів, затримка із прийняттям ефективних механізмів правового захисту населення.

5. Зниження рейтингу влади в суспільній свідомості, зростання недовіри до неї в переважній більшості громадян також може стати одним із чинників (критичний показник 20-25%).

6. Найжорстокіша боротьба за владу політичних партій або ж суспільних об'єднань чи груп, котрі сповідують політичні цілі.

7. Існування тенденцій розв'язання суперечностей і конфліктів, що виникають, силовими методами (від 10% до 40% населення країни заявляли про готовність до участі в акціях протесту і непокори).

8. Погіршення демографічної ситуації, зниження трудоресурсної безпеки держави (населення України зменшилося з 52,2 мільйонів у 1993 році до 48 млн. у 2002 році; за оцінками експертів, до 2010 року населення може скоротитися приблизно до 46 мільйонів).

9. Погіршення етнополітичної ситуації в країні (проблеми облаштування депортованих, насамперед кримських татар, проблеми "експорту в Україну етнічних проблем" (біженці, поширення ідей ваххабізму й панісламізму), проблеми російських меншин в Україні тощо).

10. Посилення соціальних суперечностей під впливом зростання злочинності; як наслідок, у суспільстві зберігається високий конфліктний потенціал.

11. Зниження ефективності функціонування захисних механізмів у сфері моралі, втрату орієнтирів у виховній роботі, передусім серед молоді.

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Соціальні небезпеки виникають у разі....
 2. Дайте визначення поняттю «соціально-політичне середовище».
 3. Як Ви розумієте слово «розбій»?
 4. Як Ви розумієте поняття «соціально-психологічні небезпеки»?
- Наведіть приклади.
5. Поясніть термін «інформаційна війна».

ОСНОВНІ ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

1. ДСТУ 2272-2006 "Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять".
2. Конституція України ([254к/96-ВР](#)). Основний закон. - К., 1996.
3. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97) ([v0062282-97](#)). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
4. Про адміністративні порушення ([80731-10](#), [80732-10](#)): Закон України. - К., 1993.
5. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення ([4004-12](#)): Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - N 27.
6. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань ([15/98-ВР](#)): Закон України від 14 січня 1998 р. - К., 1998.
7. Про охорону здоров'я ([2801-12](#)): Закон України. - К., 1992.
8. Про охорону праці ([2694-12](#)): Закон України. - К., 1992.
9. Про пожежну безпеку ([3745-12](#)): Закон України. - К., 1993.
10. Про Цивільну оборону України ([2974-12](#)): Закон України від 3 лютого 1993 р. - К., 1993.
11. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань ([15/98-ВР](#)): Закон України від 14 січня 1998 р. - К., 1998.
12. Про охорону здоров'я ([2801-12](#)): Закон України. - К., 1992.
13. Про пожежну безпеку ([3745-12](#)): Закон України. - К., 1993.

Основна література

1. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник / В.В.Бегун, І.М.Науменко - К., 2004. - 328 с.
2. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В.Березуцького. - Х.: Факт, 2005. - 348 с.

3. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації / за ред. / Є.П.Желібо, і В.М.Пічі. - Львів: Піча Ю.В., К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ.", 2002. – 328 с.
4. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. - Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2006. - 284 с.
5. Концепція освіти з напрямку "Безпека життя і діяльності людини" / В.О.Кузнецов, В.В.Мухін, О.Ю.Буров та ін. // Інформаційний вісник. Вища освіта. - К.: Вид-во наук.-метод. центру вищої освіти МОНУ, 2001. - № 6. - С. 6 - 17.
6. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навч. посіб. - К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. - 208 с.
7. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навч. посібник. Миколаїв: НУК, 2005. - ч. 1. Соціальна, техногенна і природна безпека. - 136 с.
8. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2008, - 158 с.
9. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ "Львівська політехніка", 2009. - 264 с.
10. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. - К., 2008. - 286 с.
11. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тищенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. - Київ: Кондор, 2003. - 424 с.
12. Черняков О.Г., Кочін І.В., Сидоренко П.І., Букін В.Є., Костенецький М.І. Медицина катастроф. Навч. посібник. К.: "Здоров'я". 2001, - 348 с.
13. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. - Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. - 304 с.
14. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2005. - 301 с.

Додаткова література

1. Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков І.В., Литвинов В.В., Письменный Е.Н. Культура безопасности на ядерных объектах Украины. Учебн. пособие. - К. НТУУ КПИ, 2009, - 363 с.
2. Безопасность жизнедеятельности: Учебник / Под ред. проф. Э.А.Арустамова. - 2-е изд. перераб. и доп. - М.: Изд. дом "Дашков и К", 2000. - 678 с.

3. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / О.С.Баб'як, О.М.Сітенко, І.В.Ківва та ін. - Х.: Ранок, 2000. - 304 с.
4. Заплатинський В.М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 120 с. ISBN 978-911-01-0002-1
5. Заплатинський В., Матис Й. Безопасность в эру глобализации. Монография. - ЦУЛ, 2010. - 142.
6. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздїй С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. - Київ: "Саміткнига", 2005. - 148 с.
7. Импульсная техника пожаротушения и многоплановой защиты. Изд. 3-е, с изм. и доп. / Сост. В.Д.Захматов, А.С.Кожемякин. - Черкасы: ЧГТУ, 2002. - 31 с.
8. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечно використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. - 189 с.
9. Кулешов Н.І., Уваров Ю.В., Олейник Є.Л., Пустомельник В.П., Єгурнов Ф.І. Пожежна безпека будівель та споруд. - Харків, 2004. - 271 с.
10. Літвак С.М., Михайлюк В.О. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. Миколаїв. - ТОВ "Компанія ВІД". - 2001. - 230 с.
11. Надзвичайні ситуації. Основи законодавства України. - К., 1998. - 544 с.
12. Основи соціоекології: Навч. посіб. / Г.О.Бачинський, Н.В. Бернада, В.Д.Бондаренко та ін.; За ред. Г.О.Бачинського. - К.: Вища шк., 1995. - 238 с.
13. Павленко А.Р. Компьютер и здоровье. Решение проблемы. 3-е изд., перераб. и доп. - К.: "Основа", 1998. - 152 с.
14. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. - Суми: Університет. книга, 1999. - 301 с.
15. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МНС України 19.10.2004 року N 126 ([z1410-04](#)).
16. Смоляр В.І. Фізіологія та гігієна харчування. Підручник для студентів. - К.: "Здоров'я", 2000. - 335 с.
17. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч.посіб. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 138 с.
18. Ярошевська В.М., Ярошевський М.М., Москальов І.В. Безпека життєдіяльності. - К.: НМЦ, 1997. - 292 с.

Internet-джерела

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України
<http://www.president.gov.ua/> .
2. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>.

3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua> , www.osvita.com.
5. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/> .
6. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>.
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/> .
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/> .
10. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
11. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
12. <http://www.dnop.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
13. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
14. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система "Нормативні акти України (НАУ)".
15. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал "Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ".